

نقش HSE در قراردادهای نفتی

امیر خوشنژاد، فنی زاده

پیمان شیرمری

کارشناس ارشد حقوق گرایش تجارت بین الملل

فصل اول:	۲
مقدمه:	۳
مبحث اول: مفاهیم مرتبط با HSE	۴
گفتار اول: تعریف HSE	۴
گفتار دوم: است. داردها، قوانین و راهنماهای رایج	۵
گفتار سوم: تاریخچه hse و علل شکل گیری سازمان بین المللی استاندارد (ایزو)	۶
بند اول: تاریخچه HSE در جهان	۶
بند دوم: تاریخچه HSE در ایران	۷
بند سوم: علل شکل گیری سازمان بین المللی استاندارد (ایزو)	۸
مبحث دوم: مفاهیم مرتبط با محیط زیست	۸
گفتار اول: طبیعت:	۱۰
گفتار دوم: اکوسیستم:	۱۰
گفتار سوم: محیط زیست:	۱۱
گفتار چهارم: آلودگی زیست محیطی:	۱۱
گفتار پنجم: حقوق بین الملل محیط زیست:	۱۲
گفتار ششم: مهم ترین مصادیق آلودگی و تخریب محیط زیست:	۱۲
مبحث سوم: راهکارهای قانونی بین المللی و داخلی برای حفظ محیط زیست	۱۲
گفتار اول: راهبردهای بین المللی	۱۳
بند اول: سازمان یونپ	۱۴
بند دوم: کمیسیون توسعه پایدار	۱۵
گفتار دوم: راهبردهای داخلی	۱۵
بند اول: عهدنامه ها	۱۵
بند دوم: قوانین	۱۶

۱۶	بند دوم-الف: قبل از انقلاب
۱۸	بند دوم-ب: قوانین بعد از انقلاب
۲۱	فصل دوم
۲۱	انواع قراردادهای مرتبط با صنعت نفت و گاز
۲۲	مبحث اول: تاریخچه استخراج نفت و گاز
۲۳	مبحث دوم: انواع قراردادهای بالادستی نفت و گاز
۲۴	گفتار اول: نظام های امتیازی
۲۵	گفتار دوم: نظام های قراردادی
۲۶	بند اول: قراردادهای مشارکت در تولید
۲۶	بند اول-الف: مشارک ها و انواع قراردادهای مشارکت در تولید با سایر قراردادهای نفتی
۲۸	بند اول-ج: عناصر و مؤلفه های مشارکت: مهر قرارداد مشارکت:
۲۹	بند اول-د: ساختار کلی قرارداد مشارکت در تولید:
۳۰	بند دوم: قراردادهای مشارکت در سرمایه گذاری
۳۰	بند سوم: قراردادهای خدماتی
۳۱	بند سوم-الف: قراردادهای صرفاً خدماتی
۳۱	بند سوم-ب: قراردادهای خدماتی خطرپذیر
۳۱	بند سوم-ج: قراردادهای خدماتی بیع متقابل (بای بک)
۳۳	معايب قراردادهای بیع متقابل:
۳۴	مبحث سوم: قراردادهای نفت و گاز در پایین دست
۳۵	مبحث چهارم: بین المللی بودن قراردادهای نفتی
۳۷	فصل سوم:
۳۷	بررسی عناصر کلیدی HSE و شناخت چالشهای استقرار سیستم فوق
۳۸	مبحث اول: عناصر کلیدی سیستم hse
۳۹	گفتار اول: خط مشی
۳۹	گفتار دوم: سازماندهی
۴۰	گفتار سوم: طرح ریزی و اجرا
۴۰	گفتار چهارم: سنجش و اندازه گیری عملکرد

۴۱	گفتار پنجم: ممیزی و بازنگری عملکرد
۴۱	مبحث دوم: چالش‌های استقرار سیستم مدیریت HSE
۴۲	گفتار اول: مستندات (مدارک، اسناد فنی، استانداردها و اطلاعات)
۴۳	گفتار دوم: پرسنل و نیروی انسانی
۴۴	گفتار سوم: مدیریت
۴۵	گفتار چهارم: پیمانکاران
۴۶	گفتار پنجم: تجهیزات سخت‌افزاری و سیستم‌های کنترلی
۴۷	گفتار ششم: الزامات سیاسی و استراتژیک
۴۸	گفتار هفتم: بلا و رد تشکلهای غیر دولتی
۴۸	گفتار هشتم: فرهنگ ایمنی
۵۰	فصل چهارم
۵۰	مسئولیت مدنی ناشی از ارزیابی‌های زیست محیطی در اثر عدم رعایت سیستم HSE در فعالیتهای نفتی
۵۳	مبحث اول: انواع مسئولیت‌های خسارت بر محیط زیست ناشی از آلودگی نفتی
۵۵	گفتار اول: مسئولیت مدنی خسارت بر محیط زیست ناشی از آلودگی نفتی
۵۹	گفتار دوم: مسئولیت بین المللی خسارت زیست محیطی ناشی از آلودگی نفتی
۶۱	بند اول: مسئولیت بین المللی ناشی از تقصیر در خسارت زیست محیطی بر اثر آلودگی نفتی
۶۳	بند دوم: مسئولیت بین المللی ناشی از اعمال منع شده در خسارت زیست محیطی بر اثر آلودگی نفتی
۶۵	مبحث دوم: استفاده همزمان از مسئولیت مدنی و مسئولیت بین المللی در خسارت زیست محیطی ناشی از آلودگی نفتی
۶۵	گفتار اول: امکان تجمع مسئولیت مدنی و بین المللی ناشی از آلودگی نفتی در قراردادهای نفتی از لحاظ کارکرد و هدف آنها
۶۶	گفتار دوم: ترکیب دو نظام مسئولیت مدنی و مسئولیت بین المللی در پیشگیری از خسارتهای زیست محیطی ناشی از آلودگی نفتی
۶۷	گفتار سوم: استفاده از هر دو نظام مسئولیت مدنی و بین المللی در محاسبه و ارزیابی خسارت زیست محیطی ناشی از آلودگی نفتی
۶۹	فصل پنجم
۶۹	تکالیف طرفین قراردادهای نفتی در رعایت الزامات HSE
۷۰	طرح بحث:

۷۰	مبحث اول : تکالیف کارفرما.....
۷۱	گفتار اول : التزام شرکت های نفتی به رعایت سیستم HSE در قراردادهای نفتی
۷۲	گفتار دوم: فسخ قرارداد در صورت عدم رعایت شرط اجرای سیستم HSE طبق قرارداد.....
۷۳	گفتار سوم: : مطالبه جبران خسارت.....
۷۴	مبحث دوم : تکالیف پیمانکار (شرکت نفتی)
۷۵	گفتار اول : التزام به رعایت قوانین کشور صاحب مخزن.....
۷۶	گفتار دوم: : رعایت استانداردهای بین المللی
۷۸	نتیجه گیری.....
۷۸	الف)نتیجه گیری.....
۸۰	ب)پیشنهادهات.....
۸۱	فهرست منابع و مآخذ:.....
۸۱	۱-منابع فارسی.....
۸۱	الف)کتاب و پایان نامه ها.....
۸۲	ب)مقالات و گزارشات.....
۸۳	ج)قوانین.....
۸۴	۲-منابع لاتین.....

سیستم hse به یک از مهمترین مبانی در تمامی امور مرتبط با صنعت و پیمانکاریهای عظیم در معادن و صنعت نفت و سایر صنایع و پروژه های عظیم میباشد. در واقع مخفف سیستم مدیریت بهداشت، ایمنی و محیط زیست میباشد. آنچه که مهم میباشد امروزه این سیستم با جزو لاینفک تمامی طرح های زیربنایی باشد تا یک پروژه علاوه بر موفقیت در ابعاد فنی و پیشرفتهای مرتبط با روند عادات ایمنی، در زمینه نیروی انسانی و حفظ محیط زیست نیز دارای مزیت و موفقیت باشد و از دستاوردهای این سیستم بهره ازم را بداند. لازم به توضیح است امروزه نیروی انسانی نقش مهمی در طرح های عظیم صنعتی، معدنی و... دارد بنابراین نباید تا جملات ازان پروژه های زیربنایی برای سلامت اشخاص ارزش زیاد قایل شوند و با استفاده از دستاوردهای hse به ترویج و حمایت از این فرهنگ (فرهنگ ایمنی و حفظ محیط زیست) بپردازند. از سوی دیگر یکی از فعالتهای مهم در عرصه بهره برداری از منابع طبیعی و مخازن خدادادی، استفاده از منابع نفت و گاز و انجام عملیات اکتشاف، استخراج و بهره برداری این منابع عظیم و ارزشمند میباشد که امروزه در سطح دنیا بخش عمده ای از فعالتهای پیمانکاری را به خود اختصاص داده است و قراردادهای مهمی را طی سال در زمینه فوق در سراسر جهان میان دولتهای صاحب مخزن و پیمانکاران نفتی و گازی منعقد میگردد. بنابراین در عرصه حقوق نفت و گاز یک عرصه با اهمیت در حقوق محسوب میشود. لازم به توضیح است که عملیات اجرایی نفت و گازی در سطح بالادستی و پایین دستی این صنعت انجام میگردد ولی آنچه حائز اهمیت است این است که در تمام مراحل فوق یعنی از لحظه ای که عملیات اکتشاف نفت و یا گاز آغاز میگردد تا لحظه ای که عملیات پایین دستی شامل استخراج و توزیع و... آغاز میگردد رعایت سیستم مدیریت بهداشت، ایمنی و محیط زیست تا چه حد لازم الاجرا میباشد؟ آیا در بدنه ایمنی لحظه انعقاد یک قرارداد نفتی میان شرکت ملی نفت و پیمانکار نفتی، الزاماً باید به درج این سیستم در قرارداد اشاره نمود؟ در این کتاب به این پرسشهای اساسی پرداختیم و دریافتیم که امروزه هیچ قراردادی نباید بدون درج hse منعقد گردد و عدم درج این سیستم میتواند دارای ضمانت اجرایی برای طرفین باشد.

کلید واژگان: HSE، قراردادهای نفتی، محیط زیست، مسئولیت مدنی، آلودگی نفتی

مقدمه:

سیستم مدیریت بهداشت، ایمنی و محیط زیست (HSE-MS) به عنوان ابزاری در جهت کنترل و بهبود مسائل بهداشت ایمنی و محیط زیست در کلیه طرح های توسعه، پروژه های صنعتی و زیر بنایی فعالیت میکند. این سیستم مدیریتی، عوامل یاد شده را به گونه ای یکپارچه بررسی کرده و بستر مناسبی در جهت استقرار و اجرای استانداردهای مدیریت زیست محیطی (ISO14000) و سیستم ارزیابی بهداشت حرفه ای و ایمنی (OHSAS18000) فراهم می سازد. به طور کلی سیستم مدیریت HSE دارای ساختاری مشابه ساختار یک سیستم مدیریت، چرخه دمینگ "طرح ریزی، اجرا، ارزیابی و اقدام (اصلاحی)" (PDCA) است و تجزیهات این چرخه را برای بهبود و انطباق با انتظارات چرخه بعدی به کار می گیرد. دکتر ویلیام ادوارز دمینگ¹، نوین آغازگر جدی و نظریه پرداز مدیریت نوین جهان بر اساس مشارکت تمامی کارکنان، مدیران و مشتریان یک سازمان است که با مکتب جدید خود تحولی شگرف پدید آورده است. مشارکت و همکاری وی با مدیران ژاپنی در توفیق آنها برای تولید یک کیفیت غبطه آور، مورد تأیید و قبول صاحب نظران جهان پیشرفت امروز است. اصول مورد نظر به صورت یک سیستم است که با ادغام روش های اجرایی، الزامات حقوقی، راهب های کسب و کار شرکت و تبدیل آن به مجموعه ای از انتظارات و یا الزامات، بر روی فرآیندها و افراد تمرکز نماید تا به بهبود مستمر در عملکرد کلی HSE مطابق با خط مشی های بهداشت، ایمنی و محیط زیست شرکت، دست یابد. از آنجایی که قراردادهای نفتی با مسایل حیاتی و منافع ملی کشورها سروکار دارد، میر به این دلیل که هرگونه بی احتیاطی در رعایت اصول بهداشت، ایمنی و محیط زیست میتواند منجر به یک فاجعه انسانی، زیست محیطی و... شود بنابراین باید با درک اهمیت این موضوع از ابتدای انعقاد قراردادهای نفتی، طرفین این قراردادها یعنی دولت های میزبان و پیمانکاران خود را ملزم به درج شروط مربوط به رعایت بهداشت و ایمنی و محیط زیست بدانند و این مسئله در جریان انجام پروژه مورد نظارت شدید نماینده دولت قرار گیرد و چنانچه قصوری در انجام این شرط صورت گیرد و آسیبی متوجه محیط زیست و یا سلامت انسانها گردد باید با توجه به مبانی و قواعد مسئولیت مدنی، جبران خسارت زیان دیده یا

¹. William Edwards Deming

زیان‌دیدگان توسط عامل زیان صورت پذیرد. در این کتاب تلاش میکنیم علاوه بر بررسی اصول و مقررات سیستم hse، توضیحاتی در خصوص محیط زیست داده و نیز نگاهی خواهیم انداخت به انواع قراردادهای نفتی و نهایتاً به بررسی درج شرط hse در قرار دادهای نفتی خواهیم پرداخت. هم چنین شرایط ایجاد مسئولیت مدنی ناشی از عدم رعایت این شرط و بروز خسارت به محیط زیست را تبیین خواهیم نمود. در انتها جا دارد در خصوص سوابق انجام پژوهش‌های مشابه اذعان داشت که اگر چه تا کنون در زمینه حقوق نفت و قراردادهای نفتی کتب و مقالات گوناگونی توسط اساتید و پژوهشگران نگاشته شده (از جمله کتاب حقوق قراردادهای بین‌المللی نفت اثر مسعود امانی که در آن اشاره‌ای هم به رعایت استانداردهای زیست محیطی در قراردادهای نفتی شده است و نیز کتاب بیع متقابل در بخش بالادستی نفت رگاز اثر محمدرضا صابر) اما همه این منابع عموماً به ویژگیهای قراردادهای نفتی و خصوصیات آن پرداخته‌اند و پژوهشی مستقل که به رعایت سیستم مدیریت بهداشت، ایمنی و محیط زیست در قرارداد های نفتی و نیز مسئولیت مدنی ناشی از آلودگی زیست محیطی در فعالیتهای نفتی بپردازد صورت نگرفته است. و تا آنجا که هیچ کتاب یا مقاله‌ای در این خصوص نگاشته نشده است. پرواضح است با جمیع جهات مذکور، با توجه به نبود منابع جدید بودن موضوع، نگارنده با مشکلات زیادی روبه‌رو است.

مبحث اول: مفاهیم مرتبط با HSE

گفتار اول: تعریف HSE

HSE MS نظام واحدی است که صنایع برای یکپارچه کردن و رساندن دید منطقی و فراگیر در زمینه ایمنی، بهداشت و محیط زیست برای مدیریت این بخش پیشنهاد نمود؛ که با دلیل پیوستگی و در هم تنیدگی این مقوله‌ها نظامی واحد به نام HSE تشکیل شد. در برخی صنایع کسب کیفیت نیز به این مجموعه اضافه گردید HSEQ به عبارتی ساده‌تر استاندارد HSE روندی مدیریتی برای پوشش دادن نقاط ضعف ایمنی و بهداشتی یک مجموعه صنعتی خواهد بود.¹ لذا به طور کلی می‌توان گفت که واژه ایمنی مترادف با امنیت می‌باشد به عبارتی امنیت هر موسسه و محیط کاری و حتی هر کشوری، در گرو ایمنی و رعایت مسائل و تکنیک‌های کاربردی و عملی مربوط به آن می‌باشد. لذا اگر بخواهیم محیط امنی در محل کار خود و حتی در کشور خود بوجود بیاوریم و نیروی انسانی در آن احساس امنیت کند و تجهیزات، ساختمانها، و امکانات به بهترین شکل مورد استفاده قرار بگیرند باید محیط ما

¹ <http://en.wikipedia.org/wiki/HealthandSafetyExecutive>